

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008



ISSN 2545-3998

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ, КНИЖЕВНИ
И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC, LITERARY
AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 2, NO 4, STIP, MACEDONIA, 2017

ГОД. II, БР. 4
ШТИП, 2017

VOL. II, NO 4
STIP, 2017

ПАЛИМПСЕСТ

**Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања**

PALIMPSEST

**International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research**

**Год. II, Бр. 4
Штип, 2017**

**Vol. II, No 4
Stip, 2017**

PALMK, VOL 2, NO 4, STIP, MACEDONIA, 2017

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип,
Република Македонија

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калоѓера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Гурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip,
Republic of Macedonia

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, United States of America
Tole Belcev, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Georgeta Rata, Banat University, Romania
Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania
Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia
Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey
Elena Daradanova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercrusse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Даница Гавриловска–Атанасовска (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип, Македонија

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip, Macedonia

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip:
<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

BIBLIOGRAPHIC INFORMATION

Journal Name	PALIMPSEST International Journal for Linguistic, Literary and Cultural Research
Abbreviation	PALMK
ISSN (print)	2545-398X
ISSN (online)	2545-3998
Knowledge field:	UDC 81
UDC code	UDC 82 UDC 008
Article Format	HTML/ PDF; PRINT/ B5
Article Language	Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish, Italian
Type of Access	Open Access e-journal
Type of Review	Double-blind peer review
Type of Publication	Electronic version and print version
First Published	2016
Publisher	Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip, Republic of Macedonia
Frequency of Publication	Twice a year
Subject Category	Language and Linguistics, Literature and Literary Theory, Education, Cultural Studies
Chief Editor	Ranko Mladenoski
Country of Origin	Republic of Macedonia
Online Address	http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL
E-mail	palimpsest@ugd.edu.mk Academia edu https://www.ugd.academia.edu/ PALIMPSESTПАЛИМПСЕСТ
	Research Gate https://www.researchgate.net/profile/Palimpsest_Palimpsest2
Profiles	Facebook Palimpsest / Палимпсест Twitter https://twitter.com/palimpsest22 SCRIBD https://www.scribd.com/user/359191573/Palimpsest-Палимпсест

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

11 ПРЕДГОВОР

Нина Даскаловска, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

Nina Daskalovska, editor of Palimpsest

ЈАЗИК / LANGUAGE

15 Svetlana Jakimovska

ANALYSE COMPARATIVE DE L'ÉTYMOLOGIE DES TERMES
ORTHODOXES MACÉDONIENS ET FRANÇAIS

Svetlana Jakimovska

COMPARATIVE ANALYSIS OF FRENCH AND MACEDONIAN ORTHODOX
TERMS ETYMOLOGY

25 Семина Бекир

ТУРЦИЗМИТЕ ВО ПОЕЗИЈАТА НА РИСТО ЛАЗАРОВ ОД 1972 ДО 1990
ГОДИНА

Semina Bekir

TURCISMS IN THE POETRY OF RISTO LAZAROV FROM 1972 TO 1990

35 Marco Mazzoleni

“ORMAI CADEVA” = ‘STAVA (QUASI) PER CADERE’

Marco Mazzoleni

“ORMAI CADEVA” = ‘HE NEARLY / ALMOST FELL (OVER)’

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

47 Konan Koffi Syntor

UN REGARD SUR LE CONTRAT DE LECTURE DE *EL AMANTE BILINGÜE*
DE JUAN MARSÉ

Konan Koffi Syntor

A LOOK AT THE READING CONTRACT IN *EL AMANTE BILINGÜE* BY
JUAN MARSÉ

57 Марија Леонтиќ

ОРИГИНАЛНАТА И ПРЕПЕАНАТА ПОЕЗИЈА ЗА ДЕЦА КАКО
УМЕТНИЧКИ ДИЈАЛОГ МЕЃУ КУЛТУРИТЕ

Marija Leontik

ORIGINAL AND VERSIFIED POETRY FOR CHILDREN AS AN ARTISTIC
DIALOGUE BETWEEN CULTURES

65 Славчо Ковилоски

КОРЕСПОНДЕНЦИЈАТА (ЕПИСТОЛАРИЈАТА) НА МАКЕДОНСКИТЕ
ЖЕНИ ВО XIX ВЕК

Slavcho Koviloski

CORRESPONDENCE OF MACEDONIAN WOMEN IN THE XIX CENTURY

- 75 Ранко Младеноски, Данче Стефановска**
МУЛТИПЛИКАЦИЈА НА ЛИКОВИ-ДУБЛЕТИ ВО РОМАНОТ „ТУНЕЛ“
ОД ПЕТРЕ М. АНДРЕЕВСКИ
Ranko Mladenoski, Danche Stefanovska
MULTIPLICATION OF CHARACTERS–DUPLETS IN PETRE M.
ANDREEVSKI’S NOVEL “TUNNEL”
- 85 Ђивона Стојановска**
BAHRİ DİVANİ ÖZELLİKLERİ
Ђивона Стојановска
BAHRI AND HIS DIVAN
- 93 Габриеле Оттавиани**
HORCYNUS ORCA: IL NUTRIMENTO DEL VIAGGIO, LA SEDUZIONE
DELLA MORTE, L’INVENZIONE DEL LINGUAGGIO PER ESPRIMERE IL
SENSO PIÙ VERO DELLE COSE
Gabriele Ottaviani
HORCYNUS ORCA: THE NOURISHMENT OF TRAVEL, THE ALLUREMENT
OF DEATH, THE INVENTION OF LANGUAGE TO EXPRESS THE MOST
AUTHENTIC FEELING OF THINGS
- 101 Лорена Лазариќ**
PROFILO CRITICO DI MAIER SU SVEVO
Lorena Lazarić
MAIER’S CRITICAL PROFILE OF SVEVO
- 111 Ана Стефановска**
LO SPAZIO DELLA TRASGRESSIONE IN “L’AGNESE VA A MORIRE”
Ana Stefanovska
SPACES OF TRANSGRESSION IN “L’AGNESE VA A MORIRE”
- КУЛТУРА / CULTURE**
- 125 Агнешка Јоџвиак**
„SCHLESISCHE VOLKSBLÄTTER“. ZUR GESCHICHTE DER ZEITSCHRIFT
Agnieszka Jóźwiak
„SCHLESISCHE VOLKSBLÄTTER“. TO THE HISTORY OF THE JOURNAL
- 137 Стојанче Костов**
ТИПОВИ НА ОРА ВО ИСТОЧНОТО ИГРООРНО ПОДРАЧЈЕ НА
МАКЕДОНИЈА
Stojanche Kostov
TYPES OF DANCES IN THE EASTERN DANCING AREA OF MACEDONIA

143 Oliver Herbst
KEIN LEBEN OHNE KLAVIER. DER PIANIST, KOMPONIST UND
KLAVIERPÄDAGOGE PETER FEUCHTWANGER UND DIE STADT SEINER
VORFAHREN
Oliver Herbst
NO LIFE WITHOUT PIANO. THE PIANIST, COMPOSER AND PIANO
PEDAGOGUE PETER FEUCHTWANGER AND THE TOWN OF HIS
ANCESTORS

151 Петар Намичев, Екатерина Намичева
ПРОСТОРНО ОБЛИКУВАЊЕ НА ОДАЈАТА ОД ТРАДИЦИОНАЛНАТА
ГРАДСКА КУЌА ВО ШТИП ОД 19 ВЕК
Petar Namicev, Ekaterina Namiceva
SHAPING OF THE CHAMBER IN THE TRADITIONAL HOUSE OF SH TIP
19TH CENTURY

167 Giovanni Gualdani, Nicoletta Lepri
NEL NOME DI MICHELANGELO: VITE E OPERE DI MICHELANGELO
BUONARROTI E MICHELANGELO MERISI
Giovanni Gualdani, Nicoletta Lepri
IN THE NAME OF MICHELANGELO: LIVES AND WORKS OF
MICHELANGELO BUONAROTTI AND MICHELANGELO MERISI

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

181 Виолета Димова, Лилјана Јовановска
РЕЦЕПЦИЈАТА И ЕСТЕТИКАТА НА КОМУНИКАЦИЈА ВО НАСТАВАТА
ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК И ЛИТЕРАТУРА
Violeta Dimova, Liljana Jovanovska
RECEPTION AND AESTHETICS OF COMMUNICATION IN TEACHING
MACEDONIAN LANGUAGE AND LITERATURE

189 Marija Kusevska
THE ROLE OF EXPLICIT INSTRUCTION IN INTERLANGUAGE
PRAGMATIC DEVELOPMENT

199 Виолета Јанушева
ИЗБОР И ФОРМУЛАЦИЈА НА ТЕМАТА ВО ПЕТПАРАГРАФСКИОТ ЕСЕЈ
И КВАЛИТЕТОТ НА ПИСМЕНОТО ИЗРАЗУВАЊЕ НА СТУДЕНТИТЕ ВО
РМ
Violeta Janusheva
CHOICE AND FORMULATION OF THE TOPIC IN THE FIVE-PARAGRAPH
ESSAY AND QUALITY OF THE STUDENTS' WRITTEN EXPRESSION IN
RM

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

- 213** **Кристина Е. Крамер**
„ЗБОРУВАТЕ ЛИ МАКЕДОНСКИ?“ ОД АВТОРИТЕ МАРИЈА КУСЕВСКА
И ЛИЛЈАНА МИТКОВСКА
Christina E. Kramer
„ЗБОРУВАТЕ ЛИ МАКЕДОНСКИ? DO YOU SPEAK MACEDONIAN?“ BY
MARIJA KUSEVSKA AND LILJANA MITKOVSKA
- 217** **Марија Гркова**
ПРВИОТ РЕЧНИК НА СИНОНИМИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК
Marija Grkova
FIRST DICTIONARY OF SYNONYMS IN MACEDONIAN LANGUAGE

ДОДАТОК / APPENDIX

- 223** ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“

CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

ПРЕДГОВОР

Почитувани колешки и колеги,

Големо задоволство ми е да го претставам четвртиот број на меѓународното списание за лингвистички, книжевни и културолошки истражувања „Палимпсест“ кое беше креирано за да обезбеди место за колегите од Универзитетот „Гоце Делчев“, Штип, и други универзитети во Македонија и пошироко да ги публикуваат резултатите од својата научна работа во областа на лингвистиката, книжевноста, методиката и културологијата. Иако ова е само втора година од постоењето на списанието, тоа успеа да го привлече вниманието на многу автори и читатели од целиот свет.

„Палимпсест“ е вистинско меѓународно списание од најмалку три причини. Прво, се прифаќаат трудови на седум јазици: македонски, англиски, италијански, француски, германски, руски и турски. Второ, Уредувачкиот одбор е составен од 30 уредници, сите универзитетски професори, од 17 земји не само од Европа туку и од други делови на светот. Трето, трите претходни броеви на „Палимпсест“ содржат трудови од автори од многу различни земји кои придонесуваат за разноликоста на истражувањата, теоретските перспективи и гледиштата. Овој број го следи истиот тренд, бидејќи содржи 21 труд од автори од Македонија (Светлана Јакимовска, Семина Бекир, Марија Леонтиќ, Славчо Ковилоски, Ранко Младеноски, Данче Стефановска, Ивона Стојановска, Стојанче Костов, Петар Намичев, Екатерина Намичева, Виолета Димова, Лилјана Јовановска, Марија Кусевска, Виолета Јанушева, Марија Гркова), Италија (Марко Мазолени, Габриеле Отовиани, Ана Стефановска, Џовани Гвалдани, Николета Лепри), Хрватска (Лорена Лазариќ), Полска (Агнешка Јужвјак), Германија (Оливер Хербст), Канада (Кристина Е. Крамер) и Брегот на Слоновата Коска (Конан Кофи Синтор). Ова богатство од научни трудови секако придонесува за развивање и проширување на емпириското и теоретското знаење во четирите области – лингвистика, литература, културологија и методика.

Би сакала да ја изразам мојата искрена благодарност за придонесот од авторите на трудовите вклучени во овој број на „Палимпсест“. Четвртиот број, како и претходните три броја, не оставаат сомнеж дека „Палимпсест“ ќе продолжи да им нуди на своите читатели интересни и привлечни трудови и дека ќе привлекува сè повеќе и повеќе истакнати автори кои ќе придонесуваат за квалитетот на ова списание.

Нина Даскаловска, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

Dear colleagues,

It is my great pleasure to present the fourth issue of the international journal for linguistic, literary and cultural research *Palimpsest* which was created with the aim of providing a venue for our colleagues from Goce Delcev University and other universities in Macedonia and abroad to publish their work in the area of linguistics, literary science, teaching methodology and culturology. Although the journal is only in the second year of its existence, it has already attracted the attention of many authors and readers from all over the world.

Palimpsest is a truly international journal for at least three reasons. First, it accepts papers in seven languages: Macedonian, English, Italian, French, German, Russian and Turkish. Second, the Editorial Board is composed of 30 editors who are all university professors from 17 countries not only from Europe, but also from other regions of the world. Third, the three previous issues of *Palimpsest* contain papers from authors from many different countries which contribute to the diversity of research studies, theoretical perspectives and viewpoints. The present issue follows the same fashion as it contains 21 papers from authors from Macedonia (Svetlana Jakimovska, Semina Bekir, Marija Leontik, Slavcho Koviloski, Ranko Mladenovski, Danche Stefanovska, Ivona Stoyanovska, Stojanche Kostov, Petar Namicev, Ekaterina Namiceva, Violeta Dimova, Liljana Jovanovska, Marija Kusevska, Violeta Janusheva, Marija Grkova), Italy (Marco Mazzoleni, Gabriele Ottoviani, Ana Stefanovska, Giovanni Gualdani, Nicoletta Lepri), Croatia (Lorena Lazarić), Poland (Agnieszka Józwiak), Germany (Oliver Herbst), Canada (Christina E. Kramer) and the Ivory Coast (Konan Koffi Syntor). This wealth of scientific papers certainly contributes to developing and broadening the empirical and theoretical knowledge in the four areas - linguistics, literature, culturology and teaching methodology.

I would like to express my sincere appreciation of the contributions made by the authors of the papers included in this issue of *Palimpsest*. The fourth issue, like the previous three issues, leaves little doubt that *Palimpsest* will continue to offer its readers interesting and engaging papers and that it will attract more and more prominent authors that will contribute to the quality of the journal.

Nina Daskalovska, editor of Palimpsest

КОРЕСПОНДЕНЦИЈАТА (ЕПИСТОЛАРИЈАТА) НА МАКЕДОНСКИТЕ ЖЕНИ ВО XIX ВЕК

Славчо Ковилоски

Институт за македонска литература, Република Македонија
slavcho.koviloski@outlook.com

Апстракт: Македонскиот XIX век изобилува со огромен фонд записи во вид на поштенски картички, кратки епистоларни записи и писма кои биле пишувани по различни поводи и по различни прашања. Токму во кореспонденцијата ги регистриравме најбројните примери од женското авторство во XIX век. Во писмата, творечката активност на женското авторство го доживува својот врв. Преку нив можеме да го увидиме секојдневието на авторките. Како мошне значајни за македонската женска кореспонденција од овој период ги издвојуваме писмата на Митра Миладинова, Ефросина Димитрова Робева, Евтимија П. Божкова, Захарија Наумчева, Коца К. Кеменецева и други.

Клучни зборови: кореспонденција, писма, македонски жени, Митра Миладинова, Ефросина Димитрова Робева, Браќа Робевци, Методиј Кусевич.

1. Вовед

Македонскиот XIX век изобилува со огромен фонд записи во вид на поштенски картички, кратки епистоларни записи и писма кои биле пишувани по различни поводи и по различни прашања. Токму во кореспонденцијата ги регистриравме најбројните примери од женското авторство во XIX век. Во писмата, творечката активност на женското авторство го доживува својот врв.

Издвоивме неколку основни значења коишто се однесуваат на значењето на терминот *кореспонденција*: дека тоа е размена на писма меѓу две лица или установи, односно преписка; збир на писма и пратки; комуникација, соработка; соопштение за мината или актуелна состојба, планови за иднина; информација за личност или настан. Притоа, може да се јават и повеќе испраќачи, односно мултиплициран испраќач. Покрај терминот *кореспонденција*, во книжевноста се употребува и терминот *епистоларија* (епистула), „од латинскиот збор *epistula* кој значи писмо, послание. Станува книжевен вид во моментот кога се применува свесно или интенционално како формална рамка за изразување поетички, етички, верски, естетички и филозофски согледби кои се упатуваат кон одредена индивидуа или на цел еден народ“ (Ќулавкова, 2007, стр. 162).¹

¹ Види и кај: Миронска-Христовска, 2005, стр. 23-24.

Треба да се нагласи дека секое писмо има адресант, односно примач на пораката. Тој може да биде „пасивен“, кој откако ќе ја прими пораката може да стане и самиот испраќач, но може да биде и иверзибилен и едностранен. Во овој случај станува збор за неповратна комуникација. Организацијата на формата на писмата има утврден карактер, па така тие имаат уводни поздрави и завршни поздрави, а во содржината може да имаат честитки, заблагодарувања, директиви, барања и молби или да имаат информативен карактер.

Најголемиот дел од писмата кои се предмет на нашиот интерес имаат кодиран систем што ја намалува неуредноста и доведува до разбирливост на текстот. Ова особено важи за барањата и молбите упатени до повисоките општествени институции. Во нив, поздравите се со ритуализиран карактер и во нив говорителот не изразува автентично чувство. Така, „поздравите во писмата се содржани, главно, во уводната и во завршната поздравна формула на писмото. Во епистоларниот дискурс имаат функција на маркери на почетокот и на крајот на писмото“ (Кочовска, 2014, стр. 194). Веднаш по поздравното обраќање, следувало изложување на поводот по кој авторот го пишувал писмото, а по него следувало завршетокот каде што се сумирало напишаното. Понекогаш, по завршниот поздрав може да се сретне и постскриптур, додаден текст на крајот од писмото, скратено П.С.

Инаку, писмата се пишувани на јазикот на којшто жените го стекнале своето образование: до 70-тите години најчесто на грчки, а потоа и на бугарски јазик, со примеси на локалните наречја од каде што потекнувале. Писмата упатени до митрополиите имаат најстрога утврдена форма и без исклучок, започнуваат со зборовите: „Ваше Високопреосвештенство“. Писмата упатувани до трговците и учителите најчесто започнуваат со: „Многупочитуван господине“, „Многууважен господине“, „Почитуван господине“ или, пак, едноставно: „Господине“. Кога станува збор за преписка со поблизок пријател или член на семејството, тогаш тие имаат поинтимен призив: „Почитуван пријателе“ или со обраќање по име на адресантот „Почитувана... (следува името или презимето)“.

2. Кореспонденцијата на македонските жени во XIX век

Најголемиот дел од кореспонденцијата којашто ја воделе жените, според својата содржина, можеме да ја категоризираме во: а) молби; б) барања; в) жалби; г) честитки и пожелби за успешна работа по разни поводи; д) писма со информации за успехот и поведението на ученичките, училишни сметки и такси; е) наследства и имотни спорови; ж) писма со описи на секојдневните животни тешкотии. Кореспонденцијата можеме да ја категоризираме и според субјектите до кои биле испраќани (или каде што денес се чуваат писмата): до браќата Робевци, до митрополитот Методиј Кусевич, до Пелагониската митрополија во Битола, до Велешката и Скопската митрополија, до црковните општини во македонските градови итн.

Од писмата што се наоѓаат во богатиот фонд на големата македонска трговска и преродбена фамилија Робевци од Охрид (фамилијата имала и клон во Битола), ќе издвоиме неколку: писмо од **Ефросина Робева** до синот

Димитрија Робев во Виена за семејни прашања (20 август 1863, Охрид) (НБКМ-БИА, ф. 27, оп.1, а.е.31, л.5 (24 август 1863, Охрид); друго писмо од истата до Д. Робев за семејни прашања (24 јули 1868, Велес) (НБКМ-БИА, ф. 27, а.е.39, л.9 (24 јули 1868); Исто, а.е.31, л.10. Треба да се потенцира дека писмата на Ефросина се напишани на грчки јазик и се потпечатени со портокалово-кафеав восок.

Интересни се и писмата на **Ефросина Димитрова Робева**, ќерка на Димитар Робев и внука на Ефросина Робева. Ќе наведеме само две од нив: писмото упатено до Димитар, Георги и Ангија Робевци за парични прашања (НБКМ-БИА, ф. 27, а.е.31, л.188, Битола, Охрид, Солун), како и едно мошне интересно писмо на германски јазик упатено до Френц Пејкерт во Виена, на 28 август (не е наведена годината). Од него дознаваме за моќта и богатството на фамилијата Робевци која во овој период била една од најбогатите на Балканот. Во писмото се наоѓа список на бебешки облекувања и пелени, кои повиканиот Пејкерт требало да ги купи од фирмата „Пике и Перкел“ (НБКМ-БИА, ф. 27, оп.1, а.е.31, л.7, 28 август, Виена). Оваа информација доволно ни зборува за вкусот и потребите на Ефросина Д. Робева, која не се задоволувала со обични пелени, туку нив ги порачувала специјално дури од далечната и скапа Виена.

Понатаму следуваат писмата од:

- Доминика Николова Робева до Христина (Јакимова) Робева во кое го опишала тешкиот живот и страдањата како бегалка во Пловдив (1889) (НБКМ-БИА, ф. 27, а.е.27, л.1-2);
- неколку писма од Агнија Анастасова Робева (Охрид) до Димитар, Елена, Јоаким и Никола Робевци во периодот од 1867 до 1891 година, со барање за материјална помош (НБКМ-БИА, ф. 27, а.е.22, л.1-14);
- Ана и Екатерина Ангелови-Робевци (Охрид) до Анастас, Димитар и Константин Робевци од 1862, 1867-1868 година, по лични прашања (НБКМ-БИА, ф. 27, а.е.23, л.1);
- писмата од Елена Јоакимова Робева (Битола) од периодот меѓу 1875 и 1886 година, во врска со нејзиното учење во грчкото училиште во Битола, за училишните такси и за поведението (НБКМ-БИА, ф. 27, а.е.30, л.1-6);
- писмото на Јанакија Карацова од Охрид до браќата Робевци од 1870 година за имотен спор со Теофил Фортмара за „Робевите ниви“ (НБКМ-БИА, ф. 27, оп.3, а.е.1197, л.1) итн.

Во корпусот писма кои се наоѓаат во овој фонд, влегуваат и исклучително значајните писма на **Митра (Димитра) Миладинова**, сопруга на Димитрија Миладинов, упатени до браќата Робевци. Овие писма (НБКМ-БИА, ф. 27, а.е.1748, л.9, л.10, л.11, л.13) пишувани на грчки јазик од 60-тите години на XIX век даваат прекрасна слика за настаните поврзани со смртта на браќата Миладиновци. Тие претставуваат скапоцено сведоштво за животните (не)прилики во кои се соочило семејството Миладиновци, но и прекрасен пример на епистоларни записи во кои формата и содржината имаат строго

утврдена форма. Поради тоа, сметаме дека тие писма се најдобриот пример за македонската женска епистоларија во XIX век.

Во писмото од 2 март 1861 година, испратено од Охрид, а упатено до браќата Робевци и синовите во Битола (НБКМ-БИА, ф. 27, а.е.1748, л.1), сопругата на Димитрија Миладинов, Митра, полагала надежи во нив, за да се разбере судбината на затворениот преродбеник: „Откако се раздели со неискажлива скрб од нас учителот Д(имитар), ние со нетрпение очекуваме некаква вест - да е радосна - од вас, кон кои ги насочуваме сите надежи, и ние, и тој“. Во понатамошниот текст, таа раскажала за печатот на „новоотвореното славјанско училиште во маалото Кошишта“ во Охрид. На печатот имало грешка, бидејќи наместо буквата Ч, изгравирани била буквата N, па охридскиот митрополит Мелетиј се посомневал „да не би маалото Кошишта да е ’унија“, односно приврзаник на унијатското движење, кое во ова време беше ја опфатило Македонија. Грешката ја поправил Христо Цветку, златар и настојник на новоотвореното училиште. Писмото завршува со зборовите: „Семејството на славјанскиот учител останува целосно предано Вам“.

Всушност, Мелетиј бил причината за затворањето на Димитрија. На 16 февруари 1861 година, битолскиот валија испратил човек „по подлата интрига на светиот (владиката Мелетиј - б.м.) во врска со прогонувањето на последниов (Димитрија - б.м.) поради славјанштината“ (Миладинов, 1980, стр. 447). Сомневањето, пак, за унијата било оправдано, со оглед на врските на Димитрија со кукушани и особено со Нако Станишев.

Само по неколку денови од Охрид, на 6 март, Митра Миладинова повторно упатила писмо до „браќата Робевци и синовите“ во Битола (НБКМ-БИА, ф. 27, оп.3, а.е.1748, л.4). Во него таа ги известила дека немала информации за затворениот Димитрија и ги молела да помогнат за неговото ослободување: „Со неискажлива жал и сосема растревожени за судбината на учителот Д(имитар), ние Ви пишавме неколку пати, но досега немаме никакво расположливо известување за олеснување на неспокојството кое ни ја разјадува душата. И така, Господа, фрлете поради Бога милостив поглед кон нас, страдалното семејство на учителот, смилете се на невините негови деца и употребете ги сите напори, како што сме и уверени, за ослободување на најнежно љубимиот наш татко учител, а ние навистина со најдлабоко почитување ќе бидеме вечно благодарни на Вас, секогаш достојните за почит, на кои ги полагаме сите наши надежи, очекувајќи што е можно поскоро утеха. Се надеваме дека има и радосна вест за најнежно љубимиот наш татко. Непотребно ќе биде, сметаме, да Ви кажеме дека ако стане нужда - во случај да се одлучи да биде одведен во Цариград - да телеграфирате во Загреб до чичко ни Константин или директно или индиректно во Цариград, за да знае и тој. Можеби тој може да најде пријателски врски“. За жал, за затворањето на својот брат, Константин не дознал во Загреб. Тоа може да се заклучи од писмото упатено до Г. С. Раковски во Белград, напишано на 30 јуни 1861 година во Загреб, во кое ништо не се спомнува за несреќната вест (НБКМ-БИА, ф. 27, оп.3, а.е.1748, л.4). За неа, Константин дознал најверојатно дури во јули, кога пристигнал во Белград, од каде што се упатил во Цариград да му

помогне на својот брат. Понатамошната судбина на браќата Миладиновци е веќе добро позната.

Во писмото до Нако Станишев од 16 март 1866 година, упатено од Струга, добиваме застрашувачка слика за состојбата во која се нашло семејството на Димитрија Миладинов, по неговата смрт. Митра Миладинова на Станишев му пишала како на „почитуван пријател на покојниот ни маченик“. Таа се жалела на лошата материјална положба на семејството: „особено последната година откако умре стариот ми татко, единствената потпора по жалната и тажната погибија на стопаните ни“. Бидејќи немале ни парче леб за јадење и гладувале, Митра истакнала дека „додека беше жив (Димитрија - б.м.), сите му беа пријатели, но по смртта - никој освен вас“. Затоа, резигнирана од тешкотиите, таа заклучува дека: „не треба човек да гине за народот, но народот не се грижи за несреќните сираци“. Надежта дека ќе им помогне Нако Станишев не ја напуштала, бидејќи „ако и Вие решите да откажете, во што никогаш не веруваме, Вашата наклоност и промисла за нас, тогаш треба живи во земја да влеземе, или подобро да дојдете Вие овде, земете нè, та фрлете нè во Дрим, или потпалете нè да изгориме сосе куќа, да не остане од нашето постоење ни знак, ни памет; сето прав и пепел да се стори, да дувне силен ветер – и него да го распрсне по целото езеро... Кога ќе загине и ќе се сотре сето постоење од корен, дури тогаш непријателите ќе се израдуваат уште повеќе за ладнокрвноста на нашиот народ кон невините жртви“. Ова писмо, наведува Митра Миладинова, го пишувала „за две причини: а) бидејќи веќе ни се одмилел животот и б) бидејќи нашите надежи кон Вас ни дозволуваат пред Вас да си кажеме крај“. Молбата за леб и за помош ја потпишала: „Димитра, сопруга Димитриова Димладинова со петте бедни сираци“: Страшимир, Василикија, Фросина, Анастасија и Златица Миладинови. (Миладинова-Алексијева, 1985, стр. 268-270).

Наведените писма претставуваат потресни сведоштва за тешкотиите на семејството на Димитрија Миладинов. Нивната содржина е преполна со емотивен набој, а за македонската книжевна историја претставуваат и значаен извор за настаните по смртта на браќата Миладиновци, со исклучителна литературна вредност. Оставени без никаква поддршка сами на себе, Митра со семејството била принудена да ги моли пријателите на нејзиниот починат сопруг за парче леб.

Писма пишувала и ќерката на Митра, Царевна Миладинова, кои ги упатувала на различни адреси: до Димитар Х. Узунов (благодарност за примањето на Бојанка Миладинова во женската гимназија во Солун) (НБКМ-БИА, ф.583, оп.3, а.е.1748, л.4), до Кузман Шапкарев (неколку писма за работата на женската гимназија во Солун) (Миладинова-Алексијева, 1985, стр. 280, 282, 284), до Екатерина Архимандритова (да се јави на испит) (Миладинова-Алексијева, 1985, стр. 283), до Никола Анастасов Робев (во врска со поканата да го посети родниот крај) (Миладинова-Алексијева, 1985, стр. 290), до Иван Д. Шишманов (за нејзината пензија) (Миладинова-Алексијева, 1985, стр. 290-291) и други.

Покрај во фондот на браќата Робевци, голем број писма пишувани од женска рака пронајдовме и во фондот на митрополитот Методиј Кусевич од

Прилеп. Најчесто, тие се барања и молби, а се сретнуваат и писма со честитки по повод одреден настан. Ќе издвоиме неколку од писмата:

- Васа Ачкова пишувала за нејзината тешка материјална положба, со молба за парична помош (1894) (ЦДА, ф. 420К, оп.2, а.е.83, л.1-2, 12.08.1894 и 05.09.1894);
- Анастасија Кусева во неколку писма ја искажала благодарноста кон Методиј Кусевич за испратените пари и бидејќи била во тешка материјална состојба, поради што повторно го молела за помош на Алекси Кусев; во друго писмо А. Кусева искажувала благодарност за испратените пари; понатаму, упатила честитка за „среќна нова 1898 година“ и ги опишувала домашните прилики во фамилијата Кусеви (ЦДА, ф.420К, а.е.551, 22.03.1894; а.е.12 22.12.1897, Солун; а.е.551(22.03.1894-22.12.1897, Прилеп и Солун) итн.;
- писмо од Марија Мишева со поздрав и честитка по повод изборот во епископски чин и молба за интервенција да биде оправдан „неустановениот“ долг на нејзиниот покоен татко (ЦДА, ф.420К, а.е.661, 12.07.1894, Ваташа, Кавадаречко);
- понатаму следуваат писма од Анушка Ачкова распослани на 28 листа за назначувањето на Бојан Ачков за чиновник во железницата, за нејзината желба од Софија да се врати во Прилеп, за средување на имотите во родниот град, за нејзината пензија, за помош на децата на роднините и сл. (ЦДА, ф. 420К, а.е.82, 14.07.1892 - ?);
- писмо од Стефка Д. Биолчева во кое ја истакнала тешката материјална положба и молела нејзиниот син Бојан да биде вработен (ЦДА, ф. 420К, а.е.103, 07.06.1897, Битола);
- писмо од Донка Ѓорчева со благодарност за укажаната помош (ЦДА, ф. 420К, а.е.231, јануари 1880);
- повеќе писма од жени од фамилијата Кусев: Катерина, Ленка, Маријка, Надежда, Рајна, Ташка, Теофана, Фота итн.

Голем број писма биле упатени и до Пелагониската митрополија во Битола. Меѓу нив ќе наведеме неколку:

- од Василка Архимандритова (потврда на решението за работа како учителка) (ДАРМ, ф. Пм-Б, к.2/а, ПМБ 2/2-11);
- молба од Евантија Лазарова (Битола) до митрополитот Георгиј (да ѝ се даде стипендија да го продолжи образованието во Русија, по завршувањето на IV одделение во женското основно училиште) (ДАРМ, ф. Пм-Б, к.2/а, 19.07. 1902, Битола);
- од Василка Христова (потврдила дека ја добила платата од мажот ѝ Андреј Христов, кој бил грчки учител во Крушево) (ДАРМ, ф. Пм-Б, к.2/а, 20.12.1902, Битола);
- од Ануша Панева (барала поголема плата за синот Илија Панев, кој работел како учител во с. Плетвар, бидејќи неговата плата не била доволна за издршка) (ДАРМ, ф. Пм-Б, к.1, 02.10.1898, Битола);

- од Марија Балева (барала документ што ѝ останал во Митрополијата - Битола, 1898/99) (ДАРМ, ф. Пм-Б; к.1 ПМБ 2а/1-37, 02.08.1898, Софија);
- од Елисавета Томова (си ги барала документите од Митрополијата, бидејќи била назначена за учителка во Пехчево, а претходно учителствувала на друго место) (ДАРМ, ф. Пм-Б, к.1 ПМБ 2а/1-67, 03.09.1899);
- од Славка Чакрова (известување до Митрополијата за преземената должност како учителка и надзорничка на женскиот пансион во Битола) (ДАРМ, ф. Пм-Б, к.1, Архиепископски намесништва, 01.10.1898, Битола);
- од М. П. Константинова (до пелагонискиот митрополит Григориј, ѝ било кажано дека ќе биде учителка во Битола, но на нејзиното место дошла друга - 20.09.1899, Битола) (ДАРМ, ф. Пм-Б, к.1 дело бр.2 И 1899, ПМБ 2 И/9-1);
- од Елена Иванова (молба до протојереј Ставре - претседател на Училишниот одбор во Битола, со која барала работа во селата што ѝ припаѓале на Егзархијата; таа родум била од Битола, завршила III клас во Битолската женска гимназија - 27.08. 1899) (ДАРМ, ф. Пм-Б, к.1, 27.08. 1899, Битола);
- од Парушка Нацова (жалба против Димитри Волнарот, член на Училишниот одбор во Битола, кој ја навредил и понижил пред учениците и други луѓе; таа не ја знаела причината за тоа и од кои мотиви Димитри со најлоши зборови почнал да се изразува за неа; истовремено барала да се преземат мерки, а како сведок на настанот го посочила Ангелаки Робев - Битола, 17.12. 1899) (ДАРМ, ф. Пм-Б, к.1 ПМБ 2/11-139, 17.12. 1899, Битола) итн.

Како што можевме да видиме, според содржината на писмата, најбројни биле молбите, барањата и жалбите. Ќе наведеме уште неколку писма коишто ги евидентираваме во други фондови:

- писмо од Ката Костова од Велес (во неколку наврати се обраќала до Велешката митрополија, наведувајќи дека 7 години била слугинка во женското училиште во Велес, по што била отпуштена, па затоа барала враќање на работата) (ДАРМ, ф. Вбм, к.1, Преписка, 1891-1895, ВБМ-1894, Д/XVII-AB-№.1-15, Сл.П.П, 1.492.1.9/134-135(1/1), (1/2), (1/3), мај-септември 1894);
- од Марија Свеќарова од Солун (писмо до велешкиот митрополит Авксентиј со барање за работа) (ДАРМ, ф. Вбм, к.1, Преписка, 1891-1895, 1.492.1.16/168/8/1, 26 август 1896);
- од Ката Сеизтрајкова од Велес (бидејќи умрел мажот ѝ, го барала наследството и помош: децата ѝ биле малолетни) (ДАРМ, ф. Вбм, к.III, 1899-1901, Д/XVI, а.е.е1-2, 11 јуни 1899, Велес);
- од Евимија П. Божкова од Велес (барала да ја назначат за учителка) (ДАРМ, ф. Вбм, к.III, 1899-1901, Д/XIII, а.е.1-12, 5 август 1900, Велес);

- од Перса Х. Димкова од Скопје (потврда за примени 3 турски лири од оставнината од татко ѝ Димко) (ДАРМ, ф.См, к.1, 1890-1913, 1.495.1.25/61, 1 октомври 1897, Скопје);
- од Ката Поп Стојкова од Тетово (била вдовица на свештеникот Симеон од Тетово кој опслужувал 3 села и 120 куќи во еноријата; претходно овие села ги држел татко ѝ Стојанче, цели 45 години, а откако остарел службата му ја предал на Симеон. Поп Стојкова барала помош за издржување на своите малолетни деца) (ДАРМ, ф.См, к.1, 1890-1913, 1.495.11./1-2, 14 декември 1890, Скопје) итн.;
- мошне значајно го оценуваме писмото на **Евтимија П. Божкова** од Велес која му се обратила на велешкиот митрополит Авксентиј(а) (ДАРМ, ф.Вбм, к.Ш, 1899-1901, Д/ХШ, а.е.1-12, 5 август 1900, Велес). Во писмото таа барала да биде назначена за учителка, бидејќи „со тоа звање ќе можам да придонесам повеќе полза, отколку ако останам дома“. Зборовите запишани од раката на Божкова покажуваат многу повисок стадиум на женската самосвест, во однос на претходниот период. Таа барала активно вклучување во јавниот живот, на површина излегува нејзината гласност, желба да биде вклучена во секојдневните животни текови, рамноправно со мажите.

Интересна е една **колективна жалба на жените од село Вепрчани (Мариово)** упатена до Прилепската црковно-училишна општина, во која се оплакувале од „тиранот поп Никола“. Во жалбата се наведува дека попот Никола бил испратен од грчкиот владика од Битола за да собере „владичина“ (данок). Бидејќи тие не го признавале грчкиот владика (биле егзархисти), одбиле да го платат данокот. Поради тоа биле затворени во кочината на попот и „тепани до смрт“. Бидејќи нивните мажи претходно веќе биле затворени, не можеле да дојдат да им помогнат. Откако жените биле ослободени, тие ја напишале жалбата против попот и барале ослободување на нивните мажи (ДАРМ, ПО П, ф. Цо-П, к.1, 5.181.1-22/58-59, 18 март 1881). Молбата била разгледана на четвртото редовно заседание на општината во 1881 година, но не е познат исходот од жалбата.

Едно од писмата од кои дознаваме за животот во XIX век со интересни податоци за животни, односно брачни ситуации е она на **Захарија Наумчева**, во кое ја молела Прилепската општина да ѝ се вратат даровите кои според обичајот биле дадени за време на венчавката со Тале Зрзевчанец (ДАРМ, ПО П, ф. Цо-П, к.1, 5.181.1.23/59-60, 22 март 1891, Прилеп). Тале побегнал во туѓина „пред седум години и во тоа време никако не ѝ одговарал“. Решението кое било земено гласело: „за задоволување на кажаното, се заклучи со благослов од Општината, да ѝ се даде наместо даровите, еден килим од дипли во сопственост на Тале“. Ваквиот исход не бил посакуван од Наумчева, но морала да се потчини на одлуката на Општината. Во овој случај, забележливо е дискриминирањето на молбодавката. Наместо со бараните дарови, таа морала да се задоволи само со еден килим во сопственост на избеганиот сопруг.

Интересна е и приказната раскажана во писмото на **Коца К. Кеменециева**, родум од Велес, која во текот на учебната 1895/96 година била учителка во с. Ораовец, Велешко (ДАРМ, ф.Вбм, к.П, 1896-1898, Д/ХI, а.е.1-42, 1.492.2.26/94(19/1)). Од писмото дознаваме многу за материјалната состојба на учителките во тоа време, но и за односот на населението кон нив. Таа се обратила до Велешката егзархиска митрополија со барање за решавање на едно недоразбирање, со една несекојдневна ситуација. На почетокот на писмото, Коца навела кратки биографски податоци за себе, а во понатамошниот текст потенцирала дека во договор со селаните од Ораовец, тие требало да ѝ даваат храна за издршка, а платата требало да ѝ биде 10 лири. Платата сè уште не ѝ била исплатена, пишувала Кеменециева, па поради тоа не можела да ја подмири киријата за куката (собата) во која престојувала. За да ја надомести загубата, газдата на куката „реши да ги задржи моите алишта“, се оплакувала учителката Коца. Ова задржување на алиштата на учителката го сметаме за уцена за што побрзо исплаќање на заостанатиот долг кон стопанот на куката во која отседнала. Поради ваквата ситуација, Кеменециева барала помош од Митрополијата и решавање на прашањето.

3. Заклучок

Кореспонденцијата што ја воделе македонските жени во XIX век укажува на развиена граѓанска свест, на постоење писменост и можност за изразување на сопствените мислења и ставови во однос на различни прашања. Поради конвенционалниот начин на изразување и предвидливо устројената структура, содржината на најголемиот дел од разгледаните писма има ниска информациска вредност и ниска уметничка интерпретација на исказот. Затоа пак, тие имаат далеку поголема историографска, па и културолошка вредност. Преку нив, можеме да го увидиме секојдневието на авторките. Во мноштвото писма откриваме низа егзистенцијални проблеми: сиромаштија, невработеност, молби и барања за материјална помош итн. Во рамките на ваквите трогателни сведоштва, се насираат и информации кои помагаат за комплетирање на сознанијата за тогашните општествени услови, како и за добивање на поцелосна слика за одредени историски личности и настани. Макар што тоа се секундарни извори (податоци), тие ја пополнуваат празнината во македонската наука во врска со женското прашање, со женските училишта и женското образование, за правата на жената во семејството, за економските разрешници при разводи, но и прашања од црковен карактер, за школување во Русија, за начинот на назначување на учителско место, за висината на платата, за данокот „владичина“, за големината на црковните енории и слично.

Архивска граѓа

ДАРМ, ф. Вбм: Државен архив на Република Македонија, Скопје, фонд: Велешка бугарска митрополија, к.1, к.П и к. Ш.

ДАРМ, ф. Пм-Б: Државен архив на Република Македонија, фонд: Пелагониска митрополија-Битола, к.1 и к.2

ДАРМ, ф. См: Државен архив на Република Македонија, фонд: Скопска митрополија, к.1, 1890-1913.

ДАРМ, ПО П, ф. Цо-П: Државен архив на Република Македонија, Подрачно одделение Прилеп, фонд: Црковна општина-Прилеп, к.1.

НБКМ-БИА, ф.27: Народна библиотека Кирил и Методий - Български исторически архив, София, фонд 27, Братя Робевци и синовете.

НБКМ-БИА, ф.583: Народна библиотека Кирил и Методий - Български исторически архив, София, фонд 583: Димитър Христов Ангел Узунов.

ЦДА, ф.420К: Централен државен исторически архив, София, фонд: 420К, Методий Кусевич.

Библиографија

Кочовска, С. (2014). *Епистоларниот дискурс на Марк Тулиј Кикерон*. Скопје: Профундум, Скопје.

Миладинов, К. (1980). *Избор*. Избор и предговор Гане Тодоровски. Скопје: Мисла.

Миладинова-Алексијева, Ц. (1985). *Епоха, земја и хора*. София: Издателство на Отечествениот фронт.

Миронска-Христовска, В. (2005). *Просветителството во Македонија*. Скопје: Институт за македонска литература.

Ќулавакова, К. (приредувач). (2007). *Поимник на книжевната теорија*. Скопје: МАНУ.

Slavcho Koviloski

Institute of Macedonian Literature, Republic of Macedonia

Correspondence of Macedonian Women in the XIX Century

Abstract: The Macedonian XIX century abounds in a huge collection of postcards and letters, written on various occasions and dealing with various issues. It is in the correspondence where one finds the most numerous examples of female authorship in the nineteenth century. In the letters, the creative activity of women's authorship is at its peak. Through them we can see the everyday life of the authors. As very important for the Macedonian women's correspondence from this period, we single out the letters of Mitra Miladinova, Efrosina Dimitrova Robeva, Evtimija P. Bozhkova, Zachariya Naumcheva, Kotsa K. Kementzieva etc.

Keywords: *correspondence, letters, Macedonian women, Mitra Miladinova, Efrosina Dimitrova Robeva, Robevci brothers, Metodij Kusevich.*



ГОД. II
БР. 4

ПАЛІМПСЕСТ

PALIMPSEST

VOL. II
NO 4